روزنامه شرق

دوشنبه ۲ آذر ۱۴۰۵
۱۳ جمادی‌الثانی ۱۴۴۸
۲۳ نوامبر ۲۰۲۶
سال بیست‌وسوم
شماره ۵۵۳۴
۴۰ هزار تومان
۸ صفحه



مرضیه جعفری برای دومین سال پیاپی
برترین مربی زن آسیا شد

از زیر آوار بم تا
قله فوتبال آسیا

۶

در «شرق» امروز می‌خوانید: نظام بانکی در آزمون اعتماد و تحول دیجیتال • زیرزمین خانه پدری: مرضیه ادهم/ آنفالو؛ خروج بی‌خداحافظی • هک پایگاه اطلاعات جنایی اف‌بی‌آی

«شرق» در گفت‌وگو با نمایندگان مناقشه دیروز مجلس را بررسی کرد

مجلس، گروگان یک تبلت

گزارش تیتر یک را در صفحه ۲ بخوانید

در میزگرد «شرق» بررسی شد؛ آسیب‌های روانی و تحصیلی کودکان در روزهای جنگ و پس از آن

زخم جنگ بر روان و کارنامه کودکان

این گزارش را در صفحه ۵ بخوانید. عکس: مجید سعیدی، gettyimages

یادداشت

در مذمت سوداگری با رودخانه‌ها



صالح نقره‌کار
وکیل دادگستری

۱. حریم و بستر رودخانه‌ها نه وسیله سوداگری دلالان باغ و ویلا، نه سلطه‌گری سازمان‌ها و ارگان‌ها و نه جولانگه زمین‌خواران و محاربان منابع طبیعی، بلکه متعلق به شهروندان و پاره تن محیط زیست ایران است. رودخانه‌ها صرفا مجاری عبور آب نیستند؛ آنها شریان‌های حیاتی سرزمین و بخشی جدایی‌ناپذیر از نظام طبیعی حوضه‌های آبخیز هستند. بستر و حریم رودخانه‌ها با تالاب‌ها، آبخوان‌ها، جنگل‌ها، مراتع، دشت‌های سیلابی و زیستگاه‌های طبیعی پیوندی ناگسستنی دارند و هرگونه مداخله در ساختار حقوقی و مدیریتی آنها، فراتر از یک موضوع ثبتی یا اداری، می‌تواند بر امنیت زیست‌محیطی، حقوق عمومی و پایداری سرزمین اثر بگذارد.

۲. از این منظر، بررسی لایحه حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل باید با این پرسش اساسی همراه باشد که آیا متن پیشنهادی واقعا در مسیر تقویت صیانت از رودخانه‌ها حرکت می‌کند یا در کنار اهداف اعلام‌شده حفاظتی، زمینه تغییر ماهیت حقوقی این عرصه‌های عمومی و ایجاد قلمروهای مالکیتی و اداری جدید را فراهم می‌آورد؟ مسئله اصلی در این لایحه، صرفا نحوه تعیین عرض بستر یا چگونگی برخورد با متصرفان نیست، بلکه تغییر ظریفی است که در ادبیات حقوقی آن نسبت به ماهیت بستر رودخانه‌ها مشاهده می‌شود.

۳. اصل ۴۵ قانون اساسی، رودخانه‌ها و سایر منابع طبیعی و ثروت‌های عمومی را در شمار انفال قرار داده و اختیار اداره آنها را در چارچوب مصالح عمومی به حکومت اسلامی سپرده است. قانون توزیع عادلانه آب نیز با همین مبنا، بستر رودخانه‌ها را در اختیار حکومت قرار داده است. با این حال، جایگزینی مفهوم «در اختیار حکومت بودن» با عبارت «در مالکیت حکومت جمهوری اسلامی ایران» در لایحه جدید، تغییری صرفا لفظی و بی‌اهمیت نیست. این جابه‌جایی مفهومی می‌تواند مرز میان اختیار حاکمیتی برای اداره و حفاظت از ثروت عمومی و مالکیت اختصاصی یک شخص حقوقی را مخدوش کند؛ در حالی که انفال، دارایی اختصاصی دستگاه‌های اجرائی نیست و هیچ نهادی نمی‌تواند صرفا به اعتبار مسئولیت مدیریتی خود، برای خویش حق مالکانه مستقل بر آنها ایجاد کند.

۴. اهمیت این موضوع زمانی دوچندان می‌شود که آرای اخیر هیئت عمومی دیوان عدالت اداری و نظریات فقهای شورای نگهبان را در نظر بگیریم. هیئت عمومی دیوان در دو دادنامه مورخ ۱۵ مهر ۱۴۰۴ و هفتم مهر ۱۴۰۵، با اتکا بر نظریات فقهای شورای نگهبان، اطلاق مقررات ناظر بر صدور سند مالکیت و اعمال تصرفات مالکانه نسبت به بسترهای مشمول انفال را خلاف شرع تشخیص داده است. مفاد این نظریات نشان می‌دهد که ثبت و صدور سند برای بستر رودخانه‌ها، تنها در صورتی قابل پذیرش است که مقصود از آن، تثبیت اختیار اداره، نظارت، حفاظت و صیانت حکومت باشد و هیچ ظهور و دلالتی بر ایجاد مالکیت خصوصی یا اختصاصی دولت نداشته باشد. بنابراین، اگر قانون‌گذار در لایحه جدید بدون تصریح روشن به انفال‌بودن بستر رودخانه‌ها و درج قید اختیار اداره در اسناد حدنگار اقدام کند، عملا همان ابهامی را بازتولید خواهد کرد که پیش‌تر از سوی مراجع شرعی و قضائی مورد ایراد قرار گرفته است.

۵. اما نگرانی‌های حقوق محیط‌زیستی این لایحه به مسئله مالکیت ختم نمی‌شود. یکی از مهم‌ترین اصول حفاظت از رودخانه‌ها، نگاه یکپارچه به آنها در مقیاس حوضه آبخیز است. رودخانه را نمی‌توان صرفا از منظر عبور جریان آب و با معیارهای مهندسی سازه‌ای مدیریت کرد. سلامت اکولوژیک رودخانه، پیوستگی زیستگاه‌ها، جریان‌های زیست‌محیطی، ارتباط رودخانه با دشت‌های سیلابی و آبخوان‌ها و ظرفیت طبیعی آن برای تعدیل سیلاب، همگی از مؤلفه‌های اساسی حفاظت به شمار می‌روند. هرگونه تقلیل مفهوم حفاظت به تعیین حدود ثبتی و اعمال اختیارات یک دستگاه اجرائی، خطر غلبه نگاه بخشی بر مدیریت یکپارچه منابع طبیعی و محیط زیست را به همراه دارد.

۶. در همین چارچوب، ماده ۳ لایحه نیز از حیث نحوه تعیین حدود بستر نیازمند بازنگری جدی است. ارجاع کلی به اصول فنی و مهندسی ابلاغی وزارت نیرو، بدون تعیین معیارهای شفاف، الزام‌آور و قابل ارزیابی، می‌تواند امکان تغییر حدود بستر را بر اساس سیاست‌ها و برداشت‌های متغیر دستگاه اجرائی فراهم کند. تعیین بستر نباید صرفا تابع ملاحظات مهندسی یا منافع اجرائی باشد؛ باید بر پایه مطالعات هیدرولوژیک، سوابق طبیعی رودخانه، پهنه‌های سیلابی، ملاحظات اکولوژیک و معیارهای علمی روشن انجام شود. همچنین هرگونه تغییر در ضوابط و دوره‌های بازگشت سیلاب باید مبتنی بر ضرورت فنی مستند، ارزیابی مستقل و امکان نظارت عمومی و قضائی باشد. در غیر این صورت، ابهام در معیارهای تشخیص بستر می‌تواند به یکی از مهم‌ترین زمینه‌های تعارض میان حقوق عمومی، حقوق مالکانه اشخاص و منافع دستگاه‌های اجرائی تبدیل شود.

۷. از سوی دیگر، تجویز تغییر کاربری اراضی بستر با هماهنگی و موافقت وزارت نیرو، موضوعی است که با فلسفه پیشگیرانه حفاظت از رودخانه‌ها سازگاری ندارد. بستر رودخانه یک عرصه خنثی و قابل تغییر کاربری نیست که بتوان با توافق اداری، کارکرد طبیعی آن را دگرگون کرد. تجربه سیلاب‌های سال‌های گذشته نشان داده است دست‌اندازی به بستر و حریم رودخانه‌ها، انحراف مسیر جریان، محدودکردن پهنه‌های طبیعی سیلاب و توسعه ساخت‌وساز در مجاورت مجاری آبی، می‌تواند خسارات انسانی، اقتصادی و زیست‌محیطی جبران‌ناپذیری ایجاد کند. ازاین‌رو، اصل باید بر حفظ کارکرد طبیعی رودخانه و ممنوعیت تغییراتی باشد که ظرفیت عبور ایمن سیلاب یا عملکرد اکولوژیک آن را مختل می‌کنند، نه اینکه تغییر کاربری به یک امکان اداری مشروط به اخذ موافقت یک دستگاه تبدیل شود.

۸. نگرانی دیگر، نحوه برخورد لایحه با تصرفات قدیمی و اعیانی‌های احداث‌شده در بستر رودخانه‌هاست. بی‌تردید مقابله با تصرفات غیرقانونی، ساخت‌وسازهای جدید و مستحدثاتی که جریان آب را مختل می‌کنند، از ضرورت‌های انکارناپذیر حفاظت از رودخانه‌هاست؛ اما نباید میان تصرف غیرمجاز در بستر فعال رودخانه و حقوق مکتسبه مشروع اشخاص در اراضی‌ای که بر اثر تغییر طبیعی مسیر رودخانه از وضعیت بستر خارج شده‌اند، خلط شود.

ادامه در صفحه ۴

برگزیده‌ها

توافق تازه لندن و بروکسل، مناقشه برگزیت را پس از یک دهه زنده کرد

لندن در راه بازگشت؟

۴

شبکه‌های اجتماعی چگونه رابطه ما با خودمان را دگرگون می‌کنند؟

زندگی از چشم دیگران

۸

تورم بالا علت اصلی تنش‌های کارفرما-کارگر در بسیاری از کشورهاست

فرسایش رفاه

۳

با نظر فقهای شورای نگهبان:

ستاد فضای مجازی دولت خلاف شرع است

۲

پزشکیان: خروج با اقتدار از وضعیت «نه جنگ و نه صلح» ضروری است

۲

غرامت جنگ ایران و عراق

مطالبه‌ای معطل‌مانده در اسناد سازمان ملل

۷

یادداشت

هویت، کیفیت و افق جهانی

مدرسه، کانون پیوند
ریشه‌های تمدنی و چشم‌اندازهای نوین



محمد سلیمی
رئیس مرکز امور بین‌الملل و مدارس خارج از کشور

مدرسه امروز دیگر فقط محل انتقال دانش نیست؛ فضایی است که در آن شخصیت، باورها و سبک زندگی نسل آینده شکل می‌گیرد. پرسش اصلی پیش‌روی نظام‌های آموزشی این است که آیا مدرسه می‌تواند هم‌زمان دانش‌آموزی توانمند، دارای هویت و آشنا با دنیای فردا تربیت کند، یا باید میان اصالت و جهانی‌شدن یکی را انتخاب کند؛ تجربه مدارس ایرانی در عرصه بین‌الملل نشان می‌دهد که این دو نه‌تنها در تضاد نیستند، بلکه مکمل یکدیگرند. در چارچوب سه‌گانه عدالت، کیفیت و هویتِ برآمده از سند تحول بنیادین، مرکز امور بین‌الملل و مدارس خارج از کشور مأموریت خود را بازتعریف کرده است. بر این اساس، این مدارس در نقاط مختلف جهان کانون‌هایی برای پاسداشت هویت ملی و تمدنی، گسترش خط و زبان فارسی و معرفی میراث اسلامی-ایرانی هستند و ...

ادامه در صفحه ۷

سرمقاله

سوریه؛ استان امپراتوری عثمانی جدید؟



اردوان امیر اصلانی

در حالی که آینده جهان در شنژن رقم می‌خورد، این پرسش مطرح است که آیا آینده خاورمیانه نیز بی‌سروصدا در ترکیه در حال بازتعریف است؟ روز سه‌شنبه ۱۷ نوامبر، وزیر امور خارجه سوریه در آنکارا با همتای ترک خود دیدار کرد. دو طرف در این دیدار بر مشارکت راهبردی میان دو کشور که از زمان سقوط حکومت بشار اسد در دسامبر ۲۰۲۴ شکل گرفت، تأکید کردند. ترکیه و سوریه با نزدیک به ۹۰۰ کیلومتر مرز مشترک در جریان جنگ رقیب یکدیگر بودند، ولی اکنون همکاری‌های خود را در حوزه‌های تجارت، حمل‌ونقل، آموزش عالی و همچنین در عرصه‌های نظامی و دیپلماتیک گسترش می‌دهند. در این دیدار، دو طرف بر بازگشایی قریب‌الوقوع سفارت سوریه در آنکارا و تأسیس دانشگاهی مشترک میان ترکیه و سوریه در دمشق توافق کردند. در حوزه اقتصادی نیز هدف‌گذاری کرده‌اند حجم مبادلات تجاری دو کشور را از ۳.۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۵ به ۱۰ میلیارد دلار تا سال ۲۰۳۰ افزایش دهند و ظرفیت خط انتقال برق حلب - بیرجیک را تا پایان سال جاری به ۵۰۰ مگاوات برسانند. سوریه از سال ۱۵۱۶ تا ۱۹۲۰ بخشی از امپراتوری عثمانی بود. به نظر می‌رسد در دوران جدید و تحت ریاست احمد الشرع، این کشور بیش از پیش به پرچم‌دار نفوذ ترکیه در خاورمیانه تبدیل شده است و این روند از هم‌اکنون موجب نارضایتی شماری از همسایگان این کشور، به‌ویژه اسرائیل، شده است.

قمار موفق اردوغان در جنگ سوریه

رجب طیب اردوغان از زمان به قدرت رسیدن، ابتدا در مقام نخست‌وزیر در سال ۲۰۰۳ و سپس به عنوان رئیس‌جمهور در سال ۲۰۱۴، هیچ‌گاه اهداف خود از جمله بازنگری در میراث سکولار کمالیستی و احیای نفوذ ترکیه در سرزمین‌های سابق امپراتوری عثمانی را که در سال ۱۹۲۰ فروپاشید، پنهان نکرده است. از زمان آغاز جنگ سوریه در سال ۲۰۱۱، هدف اردوغان در این کشور به‌وضوح جلوگیری از شکل‌گیری منطقه خودمختار هم‌مرز با استان‌های کردنشین ترکیه برای کردها بوده است. اردوغان برای تحقق این هدف نیروهای نظامی خود را در شمال سوریه مستقر و از نیروهای ارتش آزاد سوریه حمایت کرد و در عین حال، رابطه عمل‌گرایانه مبتنی بر عدم تعارض با اسلام‌گرایان جبهه النصره را که رئیس‌جمهور کنونی سوریه از آن برخاسته حفظ کرده است. این درسِ واقع‌گرایی سیاسی نتیجه موفقیت‌آمیزی برای آنکارا به همراه داشته و زمینه برخورداری ترکیه از متحدی در دمشق را فراهم کرده است.

در جست‌وجوی عمق راهبردی

نیروهای ترکیه از سال ۲۰۱۱ همچنان در شمال سوریه حضور داشته‌اند و آنکارا با تکیه بر قدرت اقتصادی خود، نفوذ گسترده‌ای بر دمشق اعمال کرده و در عین حال، در بازسازی و سازمان‌دهی ارتش سوریه نیز مشارکت دارد. تضمین وجود یک حکومت مرکزی قدرتمند که بتواند از تجزیه کشور جلوگیری کند، ممانعت از بازگشت سوریه به حوزه نفوذ ایران و جلوگیری از بازسازی کریدور زمینی تهران به سوی حزب‌الله لبنان، از جمله اهداف متعدد اردوغان هستند. ترکیه همچنین می‌خواهد خود را به عنوان قدرت اصلی سنی قادر به مقابله با اسرائیل معرفی کند. این کشور شدیدترین مواضع را در محکومیت حملات اسرائیل که از سال ۲۰۲۴ تاکنون ادامه دارند اتخاذ کرده است. اسرائیل همچنان از طریق حملات هوایی، توانمندی‌های نظامی به‌جامانده از حکومت اسد را نابود می‌کند و در تلاش است منطقه‌ای حائل و غیرنظامی در جنوب سوریه ایجاد کند.

یادداشت کامل را در سایت شرق بخوانید

نوبت دوم

سازمان خصوصی سازی
IRANIAN PRIVATIZATION ORGANIZATION

«خلاصه آگهی عرضه عمومی»

شناسه آگهی ۲۳۲۶۲۳۰
رجوع به صفحه ۳
م الف ۲۷۵۴

انا لله و انا الیه راجعون
جناب آقای رضا طهرانی
درگذشت برادر محترم‌تان را به شما و خانواده گرامی تسلیت عرض می‌کنیم. از درگاه الهی صبر و شکیبایی برای بازماندگان و غفران و آمرزش برای آن مرحوم مسئلت داریم که در جوار رحمت حضرت حق مأوا گرفته است.
محمدعلی اکبری، مهرداد احمدی‌شیخانی
مصطفی تاج‌زاده، سعید حجاریان، هادی خانیکی
مصطفی رخ‌صفت، عبدالعلی رضایی، مجید صیادی
عباس عبدی، علیرضا علوی‌تبار
محمدجواد غلامرضاکاشی، بهروز گرانپایه
محسن گودرزی، کامبیز نوروزی

برادر گرامی جناب آقای رضا طهرانی
درگذشت برادر بزرگوارتان مرحوم علی کفاش طهرانی را تسلیت می‌گوییم. از خداوند متعال برای آن مرحوم، علو درجات و برای شما و سایر بازماندگان صبر و اجر مسئلت داریم.
بهزاد نبوی، محمد عطریانفر، عمادالدین باقی
الیاس حضرتی، سعید پورعزیزی
خسرو طالب‌زاده، حمید فیض آبادی
علی صالح آبادی، کسری نوری، علی قلی‌زاده
مهدی رحمانیان

بازگشت همه به سوی اوست
با نهایت تأسف و تأثر درگذشت همسری مهربان و پدری دلسوز مرحوم مغفور شادروان سید محمد رضایی را به اطلاع کلیه بستگان، دوستان و آشنایان محترم می‌رسانیم. به همین مناسبت مراسم تشییع و خاکسپاری آن مرحوم روز دوشنبه ۱۴۰۵/۰۹/۰۲ ساعت ۱۰:۳۰ صبح از مقابل سالن تطهیر بهشت زهرا(س) به سمت مزارش قطعه ۲ ردیف ۱۰۳ شماره ۳۹ برگزار می‌شود. ضمنا مراسم سوم و هفتم روز چهارشنبه ۱۴۰۵/۰۹/۰۴ از ساعت ۱۵ الی ۱۶:۳۰ در مسجدالرضا(ع) واقع در خیابان سهروردی، خیابان خرمشهر خیابان عشقیار منعقد می‌گردد. حضور شما سروران گرامی موجب شادی روح آن عزیز و تسلی خاطر بازماندگان خواهد بود.
از طرف خانواده‌های رضایی، معمارنظری، نباتی، امیرمظاهری ورزنده آذر و سایر بستگان، دوستان و آشنایان